

*Л. М. Грижак, М. Д. Лейб'юк,
Чернівецький національний університет, м. Чернівці*

УДК 811.111'38 : 82-1

ХУДОЖНЬО-ОБРАЗНЕ ПОРІВНЯННЯ В ПОЕЗІЇ ЕЗРИ ПАУНДА

У статті розглянуто особливості застосування художньо-образного порівняння в поезіях Езри Паунда, зокрема виокремлено чотири семантичні моделі цієї стилістичної фігури мови, визначено кількісні та якісні аспекти їх використання у віршах поета. У результаті аналізу семантичного значення суб'єктів та об'єктів художньо-образного порівняння встановлено, що в своїх поезіях Езра Паунд надає перевагу зіставленню неживих предметів.

Ключові слова: поезія, художньо-образне порівняння, суб'єкт порівняння, об'єкт порівняння.

SIMILE IN EZRA POUND'S POETRY

The paper looks at the use of the stylistic device of simile in the selection of poems written by the renowned American poet – Ezra Pound. The instances of the simile usage in the poems were analyzed and classified into different semantic models in accordance with the meaning of the subject and the object of comparison. As a result the four semantic models of simile were singled out and their qualitative and quantitative features were specified. It was determined in the research that the prevalent model of simile in the poems was the comparison of two inanimate objects. At the same time the second model of simile, the comparison of an animate being to an inanimate object, was found as less frequent as well as the third one where the two living beings were contrasted. The rarest found in the poems was, however, the fourth model of simile i.e. the comparison of an inanimate thing to an animate being. In addition the research revealed that Ezra Pound widely employed words denoting various natural phenomena in the function of objects of comparison amongst which the poet not once resorted to the lexeme «wind» to give diverse characteristics to the subjects of comparison.

Key words: poetry, simile, object of comparison, subject of comparison.

ХУДОЖЕСТВЕННО-ОБРАЗНОЕ СРАВНЕНИЕ В ПОЭЗИИ ЭЗРЫ ПАУНДА

В статье рассмотрены особенности использования художественно-образного сравнения в стихах Эзры Паунда, в частности выделены четыре семантические модели этой стилистической фигуры речи, определены количественные и качественные аспекты их применения в стихах поэта. В результате анализа семантического значения субъектов и объектов художественно-образного сравнения установлено, что в своих стихах Эзра Паунд предпочитает сопоставление неживых предметов.

Ключевые слова: поэзия, художественно-образное сравнение, субъект сравнения, объект сравнения.

Образний світ поезії це гармонія багатьох складових: емоційності, чуттєвості, символізму, загадковості, інтимності, краси тощо, який породжує поет, талановито використовуючи засоби мови. Мистецтво слова в поезії є надзвичайно значущим для створення насправді сповненого сили, переконливого всеосяжного образу, що здатен вплинути на мозок і душу людини. Особлива роль у творенні образності поезії належить виражальним засобам мови, зокрема художньо-образному порівнянню.

Метою цієї розвідки є проаналізувати використання стилістичної фігури мови – порівняння в поетичних творах Езри Паунда. У роботі порівняння трактується як «стилістична фігура, представлена різними синтаксичними конструкціями, що відображають мисленеву операцію поєднання двох предметів, явищ, ситуацій, ознак на підставі їхнього уподібнення, установлення аналогій між ними» [6, с. 475].

Актуальність роботи визначається недостатністю вивчення поетичної творчості Езри Паунда в сучасному мовознавстві, зокрема аналізу мовних особливостей його лірики.

Зв'язок авторського доробку із важливими науковими та практичними завданнями полягає в розвитку і поглибленню теоретичних і практичних засад лінгвістики тексту, а саме в дослідженні комунікативно-прагматичних аспектів функціонування виражальних засобів мови в поетичних творах.

Порівняння вже неодноразово вивчалось в дослідницьких працях. Так, О. Ю. Грипас пише, що в системі мови «поняття «порівняння» або «компаративність» диференціюють як об'єкт граматики, лексикології, фразеології, стилістики на матеріалі різних мов. За останні десятиріччя опубліковано низку вагомих робіт, у яких розглядалися різні аспекти явища порівняння, запропоновано структурні та типологічні класифікації порівняльних конструкцій» [1, с. 296]. Аналіз останніх досліджень і публікацій підтверджує, що художнє порівняння досить широко вивчається на матеріалі різних мов [2; 3; 5; 8 і ін.]. В англійській порівняння як стилістична фігура було піддано науковому розгляду в працях О. В. Уарової [7], О. В. Харченко [10], Т. В. Череповської і М. Ф. Падури [11].

Так, вивчаючи дискурсивні стратегії інтерпретації стилістичного засобу порівняння на матеріалі художніх творів англійських письменників XIX – XX ст., О. В. Уарова виокремлює три когнітивні схеми стилістичного порівняння: «конкретне конкретне», «конкретне абстрактне», «абстрактне конкретне». Найбільш використовуваною є конструкція є «конкретне конкретне» [7].

Дослідники Т. В. Череповська і М. Ф. Падура, зіставляючи особливості художнього порівняння в англійській і українській мовах, виявили, що в останній існує більше структурних типів порівнянь, на відміну від англійської, проте, в англійській налічується більше структурних форм компаративних епітетів, які автори також зараховують до художніх порівнянь [11].

У свою чергу, О. В. Харченко розрізняє в американському дискурсі комічного порівняння (simile) та зневажливе порівняння (dissimile), де останнє полягає у тому, що адресант зрівнює два абсолютно різні предмета, які, зазвичай, ніколи не порівнюються, при цьому надається пояснення, яке є алогічним і переважно смішним за суттю. На думку дослідниці, до комічних порівнянь належать здебільшого авторські або okazionalні (дерогативні порівняння, пафосні порівняння іронічного характеру, змішані пафосно дерогативні порівняння [10, с. 207–208].

Незважаючи на те, що художнє порівняння вже було предметом уваги дослідників, його використання в поетичному тексті не отримало ґрунтовного розгляду в сучасному мовознавстві, а мовні та стилістичні особливості поетичної творчості Езри Паунда мало вивчені в лінгвістичних працях сьогодення. Саме цим і зумовлена новизна представленого дослідження.

Методологічне або загальнонаукове значення роботи полягає в тому, що її результати сприятимуть поширенню знань стосовно мовних особливостей поетичної творчості Езри Паунда.

Матеріалом дослідження стала збірка вибраних поезій Езри Паунда [4].

За своєю «онтологічною» структурою порівняння обов'язково передбачає наявність як мінімум двох порівнюваних величин – суб'єкта та об'єкта порівняння, ознак, за якими воно здійснюється – параметрів, чи підстав, порівняння і напрямку, в якому здійснюється порівняння» [9, с. 71]. У зв'язку з цим, існує велика кількість класифікацій порівняння як стилістичного засобу. За А.П. Романченко [5], ми прослідкували семантичні типи або моделі порівняння, які ґрунтуються на тому, яке семантичне значення суб'єкта й об'єкта порівняння.

Таким чином, класифікуючи за семантичним критерієм художньо-образні порівняння, ми виділили такі основні їх типи: неживе – неживе (31 вживань), живе – неживе (11 вживань), живе – живе (5 вживань) та неживе – живе (1 вживання).

У процесі аналізу поезії, ми виявили, що серед найчастотніших порівнянь фігурують порівняння з семантичними відношеннями неживе – неживе, як наприклад: «*The words are as leaves / old brown in the spring time / Blowing they know not whither, seeking a song*» чи «*Memory faileth, as the lotus loved chimes*» [4, с. 92].

У порівняннях такого типу суб'єктами зіставлення є дуже різноманітні лексеми: «*arms*», «*days*», «*age*», «*harmonies*», «*sun*», а об'єктами часто виступають природні явища (21 вживань), рослини (7 вживань), ландшафт (1). На нашу думку, паралелі саме з природними явищами використовувалися автором найчастіше, тому що їхні властивості мають найбільше різноманіття для перенесення ознак та увиразнення, для надання особливої експресивності порівнюваному предмету. Наприклад, для одночасного зображення швидкоплинності часу і постійної боротьби в житті, автор використовує влучне порівняння з краплями дощу під час негоди: «*our days like rain drops in the sea surge fall*» [4, с. 60]. Водночас автору вдається за допомогою того самого об'єкта порівняння створити відчуття неоднозначності та мінливості життя, того ж античного фатуму, яке зумовлене тим, що автор високо цінував надбання античності як літературної традиції: «*as bright white drops upon a leaden sea, as drops that dream and gleam and falling catch*» [4, с. 60].

Особливу увагу слід приділити зіставленням з вітром, як об'єктом порівняння, яке трапляється в досліджуваних поезіях достатньо часто. Зокрема, з 21 випадку, де природні явища є об'єктами порівняння, тільки «вітер» використовується автором 9 разів, очевидно підкреслюючи тяжіння автора до цієї стихії, а саме до її поривчасті, змінності, сили та різних атрибутів його прояву. Так, у поезії зіставлення з «вітром» вживаються переважно з позитивною конотацією перенесеного значення, як наприклад: «*but his answer cometh as winds and died / as faint wind melody*» [4, с. 110]. Водночас, вітру надаються і полярні значення. В одному прикладі, він може передавати таку рису, як рвучкість, швидкість: «*but where is our Lady Rosalind, fair as day and fleet as wind*» [4, с. 122], а в іншому випадку він зображає ніжність та легкість: «*that beareth thee, as doth the wind a rose*» [4, с. 120]. Тут вітер отримує уособлення та його властивості стають дещо ідеалізовані.

Порівняння з рослинами набуває іншого емоційного забарвлення, яке навіює сум та хаотичність, навіть ностальгію: «*The words are as leaves / old brown in the spring time / Blowing they know not whither, seeking a song*» [4, с. 232], «*Broken our strength, yea as crushed reeds we fall*» [4, с. 156]. В останньому прикладі Е. Паунд зображує те, що все підвладне основним

законам природи та, відповідно, має свій закономірний початок і кінець. Автор протиставляє протиборство та приреченість в житті людини із законами змінності природи.

Порівняння з ландшафтом «*but surely no Myope, / Broad as all ocean and leanin' mankin' ards*» [4, с. 82] і використання поетом гіперболи допомагає увиразнити всю трагічність зображуваної ситуації.

Менш вживаним типом порівнянь є модель з відношеннями живе – неживе (11 вживань). Суб'єктами таких порівнянь часто виступають особові займенники «I» (4 вживання) та «we» (3 вживання): «*how are we borne apart / As little flames amid the dead coal dart*» [4, с. 116] чи «*For I am made as a naked blade*» [4, с. 144]. Загалом живі істоти порівнюються з природними явищами (8 вживань), як у таких випадках: «*I am gone as a red flame into the mist*» [4, с. 90] або «*But where is our Lady Rosalind / Fair as day and fleet as wind / Fair as dawn and fleet as wind*» [4, с. 122]. У першому прикладі автор застосовує явно виражену експресію в порівнянні, де червоне полум'ям створює чіткий, яскравий образ в уяві читача, який контрастує з невиразністю та небуттям, яку влучно передає образ туману.

Дещо менше поет використовує уподібнення істот до речей (3 вживання): «*For I am made as a naked blade*» [4, с. 144]. У наведеному прикладі Е. Паунд використовує образ оголеного леза задля зображення того, як людина відчуває свою силу, духовну міць і є готовою боротися за свої переконання та принципи.

Зрідка використовуються й зіставлення на основі запахових відчуттів, як в порівнянні: «*Fragrance of old sweet forgotten places, Smiles of dreamlit, flitby face / All perfume Arabsweet*» [4, с. 174], де рядки поезії навіюють нам сум за моментами з минулого, змушують задуматись про швидкоплинність людського життя. Слова «*fragrance*» та «*perfume Arabsweet*» передають значення спогадів, відгуків з минулого, що час від часу переповнюють людину.

Малопродуктивними типами в поезії Е. Паунда є зіставлення за моделями живе – живе (5 вживань) і неживе – живе (1 вживання). У першому випадку застосовано порівняння з історичною легендарною особою, Леді Годивою, яке додає виразності та урочистості події, зображуваної у вірші: «*Deck the high road to thy feet / As were Godiva's coming fated*» [4, с. 176]. А в порівнянні «*Fat Pierre / As a fool that mocketh his drue's disdain*» [4, с. 78] автор зображує комічне, навіть дещо зневажливе ставлення до об'єкта порівняння, створюючи цим негативну конотацію. У наступному прикладі поет використовує стале порівняння з твариною, зокрема змією, що виразно передає гіперболізований образ, в якому почуття злості та мстивості спричинюють навіть божевілья: «*what a sight you ha' got o' our innards, / mad as a hatter but surely no Myope*» [4, с. 82].

Єдиним прикладом порівняння за моделлю неживе – живе в досліджуваній збірці вибраних поезій є порівняння «*Mothour leadeth the dawn / As a maiden, holding her fingers / The rosy, slender fingers of the dawn*» [4, с. 92], за допомогою якого поет додає відтінку невинності, ніжності та краси, та припускає, що будь яка гармонія та краса бере початок все ж таки з природи як основного образу, що проглядається в майже всіх поезіях Е. Паунда.

Таким чином, простеживши використання художньо-образного порівняння в поезіях Езри Паунда, ми виявили, що поет віддає перевагу зрівнювати неживі предмети з неживими, а в якості об'єкта порівняння досить часто виступають природні явища.

Перспективу використання результатів дослідження ми вбачаємо в наукових дослідженнях мовностилістичних особливостей поезій Езри Паунда.

Література:

1. Грипас О. Ю. До питання про термінологічний апарат для позначення компонентів структури компаративем / О. Ю. Грипас // Науковий часопис НПУ імені М.П.Драгоманова. – 2011. – 8. – С. 296-299.
2. Костюк М. М. Засоби вираження порівняння у французькій мові (на матеріалі поезії П. Верлена та А. Рембо / М. М. Костюк // Гуманітарна освіта у технічних вищих навчальних закладах. – 2014. – Вип. 30. – С. 30-40.
3. М'яснянкін Л. І. Порівняння в ідіостилі М. О. Шолохова : автореф. дис. канд. філол. наук 10.02.02 «Російська мова» / Л. І. М'яснянкін. – Х., 2002. – 17 с.
4. Паунд Э. Стихотворения и избранные Cantos: Poems and selected Cantos / Эзра Паунд. – СПб. : Владимир Даль, 2003. – 888 с.
5. Романченко А. П. Семантичні типи порівнянь у художньому мовленні Ліни Костенко / А. П. Романченко // Записки з українського мовознавства. – 2013. – Вип. 20. – С. 43-50.
6. Селіванова О. Сучасна лінгвістика : термінологічна енциклопедія / О. Селіванова. – Полтава : Довкілля-К, 2006. – 716 с.
7. Уарова О. В. Дискурсивные стратеги интерпретации стилистического приема сравнения (на материале английской художественной литературы XIX-XX вв.) : автореф. дис.... канд. филол. наук: 10.02.04 «Германські мови» / О. В. Уарова. – М., 2006. – 22 с.
8. Фещук Н. Художнє порівняння в структурі образу героя роману / Н. Фещук // Мова і культура. – 2014. – Вип. 17, т. 3. – С. 64-69.
9. Харитончик З. А. Сравнение в процессах языковой номинации / З. А. Харитончик, С. Е. Паромчик // Синтагматика слова, словосочетания и предложения. – Волгоград : ВГУ, 1988. – С. 71–91.
10. Харченко О. В. Порівняння та його американські комедійні різновиди / О. В. Харченко // Наукові записки [Національного університету «Острозька академія»]. Сер. : Філологічна. – 2013. – Вип. 39. – С. 207–210.
11. Череповська Т. В. Художнє порівняння в контрастивному аспекті / Т. В. Череповська, М. Ф. Падура // Науковий вісник Львівського національного університету ветеринарної медицини та біотехнологій ім. Гжицького. – 2011. – Т. 13. – № 4(2). – С. 390–396.